

Joanna Wieczorek

**Scenariusz lekcji historii do realizacji w dniu 18.01.2002r. w klasie. VI a
w Zespole Szkolno Gimnazjalnym w Niechcicach**

Temat lekcji poprzedniej: Kultura XIX stulecia.

Temat lekcji: Noc listopadowa (1830)

I. CELE LEKCJI:

Na lekcji uczeń powinien:

- ✓ zrozumieć, że wybuch powstania był wyrazem dążeń niepodległościowych Polaków,
- ✓ poznać przebieg *Nocy listopadowej*,
- ✓ poznać bohaterstwo Polaków walczących o niepodległość,
- ✓ zrozumieć dylematy i rozterki przywódców powstania,
- ✓ umieć ocenić rolę wybitnych jednostek w historii,
- ✓ umieć pracować metodą dramy i oceniać własne dokonania dramowe.

II. Metody nauczania: drama - burza mózgów, role, inscenizacja, ćwiczenia plastyczne w rolach, symulacja.

III. Środki i pomoce dydaktyczne: plan Warszawy wykonany wcześniej przez ucznia, tekst *Warszawianki* fragment dramatu Stanisława Wyspiańskiego *Noc Listopadowa*.

IV. Lektura nauczyciela:

- a) metodyczna – A. Dziejic, W.E. Kozłowska, *Drama na lekcjach historii*, Warszawa 1998.
- T. Słowikowski, *Metodyka nauczania historii*, Warszawa 1975.
- B. Matusiak, *Drama na lekcjach języka polskiego w szkole średniej*, Warszawa 1998.
- Siniczewska M., *Drama na lekcjach historii*, „Wiadomości historyczne” nr1/1999.
- W. Tomaszewski, *Gry dydaktyczne*, „Wiadomości historyczne” nr1/2/1997.
- b) merytoryczna - T. Łepkowski, *Powstanie Listopadowe*, Warszawa 1987.
E i J. Centkowsky, *Historia 7. „Jeszcze Polska ...”*. Wiek XIX. Warszawa 1997.
- M. Pacholska, R. Poźnikiewicz, *Historia i społeczeństwo*, Poznań 2001.

Fot. Przygotowanie do zajęć

V. Organizacja czynności dydaktycznych

Nauczyciel prosi wcześniej chętnych uczniów o wypisanie w punktach przyczyn powstania opozycji w Królestwie Polskim. Grupa uczniów uczęszczająca na zajęcia chóru szkolnego przygotowuje się do odśpiewania Warszawianki.

1. Nauczyciel podaje temat lekcji i informuje, że będzie prowadzona metoda dramy.

2. Rozmowa w rolach.

Celem ćwiczenia jest omówienie przyczyn wybuchu powstania listopadowego.

Uczniowie siedzą na krzesłach w kole. Nauczyciel informuje:

- Jesteście na spotkaniu towarzyskim w gronie arystokracji, inteligencji, oficerów. Rozmawiacie o sytuacji w Królestwie Polskim na początku 1830 roku.

Oto przykłady wypowiedzi:

- ✓ Car Aleksander I robił wrażenie władcy liberalnego, a teraz coraz bardziej ogranicza postanowienia konstytucji.
- ✓ Przywrócił w armii kary cielesne.
- ✓ Powołał tajną policję, by śledzić nastroje w armii.
- ✓ Nawet książe Adam Jerzy Czartoryski, dawny przyjaciel cara, nic nie może wskórać.
- ✓ Legalna opozycja załamała się.
- ✓ Na szczęście istnieją nadal tajne związki.

- ✓ Niestety, Towarzystwo Filomatów, założone przez Mickiewicza, działało tylko sześć lat.
- ✓ Wielu jego członków zostało aresztowanych i wywiezionych w głąb Rosji
- ✓ Na szczęście Piotr Wysocki zawiązał w warszawskiej Szkole Podchorążych Piechoty nowe sprzysiężenie.

Po zakończeniu rozmowy nauczyciel podkreśla, że uczniowie dobrze wykonali pracę domową, wymieniając przyczyny wybuchu powstania.

3. Burza mózgów

Uczniowie proponują decyzje, jakie powinien podjąć Piotr Wysocki stojący na czele Sprzysiężenia Podchorążych. Zapisują je na planszy.

Propozycje:

- zabić wielkiego księcia Konstantego,
- przejąć władzę w Warszawie,
- zdobyć Arsenał,
- przejąć władzę nad armią,
- wypowiedzieć wojnę Rosji,
- dać chłopom ziemię,
- zabić cara Mikołaja I,

Po zgłoszeniu tych propozycji następuje ich ocena.

Wysocki nie był przygotowany do przejęcia władzy, nie miał możliwości prawnych do rozwiązania sejmu, dania chłopom ziemi, ogłoszenia się królem Polski. Stał na czele małego spisku, stąd przejęcie władzy nad armią też było niemożliwe. Rozważano kiedyś zabicie cara Mikołaja I podczas koronacji, ale do tego nie doszło. Wszyscy zgodzili się, że należy zająć się wariantem aresztowania lub zabicia księcia Konstantego oraz włączeniem do walki i zaopatrzenia ludu Warszawy w broń składowaną w Arsenale.

4. Ćwiczenia plastyczne

Nauczyciel informuje, że skomplikowana sytuacja międzynarodowa, wieść o planowanym wysłaniu wojsk polskich do tłumienia powstania w Belgii, groźba wykrycia spisku spowodowały przyspieszenie decyzji o wybuchu powstania. Ustalono datę na 29 listopada wieczorem.

Uczniowie podzieleni na dwie grupy mają opracować, na podstawie planu Warszawy, trasę dwóch grup podchorążych.

5. Symulacja

Nauczyciel prosi, aby uczniowie wyobrazili sobie dżdżysty, wilgotny, chłodny, wietrzny, zasnuty mgłą, zimny, ciemny wieczór listopadowy i gestami, dźwiękami odtworzyli nastrój towarzyszący powstańcom.

Na znak nauczyciela uczniowie podniesionymi rękami prezentują chwiejące się na wietrze gałęzie drzew, przyginają się, nachylają, dźwiękami naśladują wycie wiatru, szumu deszczu, delikatnie przebierając palcami, uderzają w pulpity stołów, odtwarzają dźwięki padających kropli deszczu. Kilka skulonych, zziębniętych, szczelnie okrytych osób przemyka ulicą pod ścianami domów postaci.

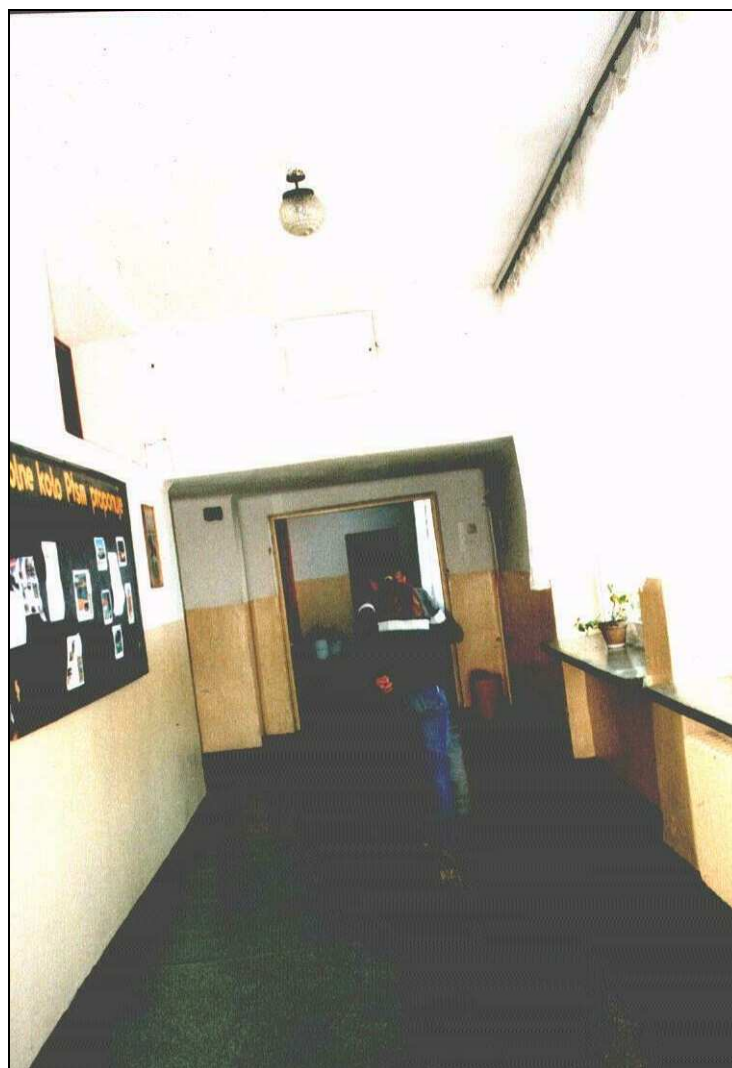
Fot. Przedstawcie dżysty, listopadowy dzień

6.Inscenizacja improwizowana

Po wprowadzeniu nastroju listopadowego wieczoru, uczniowie zostają podzieleni na dwie grupy. Nauczyciel wręcza karteczki z tekstami wypowiedzi.

Mniejsza grupa inscenizuje atak na Belweder pod wodzą Nabelaka.

Następna scena pokazuje próbę zamknięcia drzwi pałacowych przez służbę, wtargnięcie do środka, przeszukanie komnat, w których nie znaleziono księcia Konstantego i wycofanie się z Belwederu.

Fot. Ucieczka księcia Konstantego

Druga większa grupa, inscenizuje akcję podchorążych na Arsenał. Nauczyciel wyznacza jednego z uczniów do roli Piotra Wysockiego.

Fot. Atak na Belweder

Prezentację rozpoczynają słowa Wysockiego – fragment dramatu Stanisława Wyspiańskiego *Noc listopadowa*.

Po przeczytaniu tekstu podchorążowie z okrzykami na ustach – Polacy, wybiła godzina zemsty! Niech żyje wolność! Na Moskali! Kto nie z nami, ten przeciw nam! – biegną w kierunku Arsenału trasą wyrysowaną na planszy. Przedzierają się przez pierścień kawalerii rosyjskiej. Po drodze mijają skulonych, zziębniętych, przemoczonych, spóźnionych przechodniów. Jedni z zainteresowaniem przyglądają się i nawet przyłączają, większość odwraca się i ucieka.

7. Opowiadanie nauczyciela

Nie udało się aresztować lub zabić księcia Konstantego, ponieważ wcześniej uciekł z Belwederu w przebraniu kobiecym. Nastroje na ulicy warszawskiej były smutne. Ludzi

trapiły dylematy: nie wierzyli w zwycięstwo, nie widzieli sensu walki. Generał Potocki, jako przeciwnik walki, został później rozstrzelany przez powstańców. Taki los spotkał także innych. Spiskowcy nie mieli koncepcji dalszej walki. Zdobycie Arsenалу stanowiło zakończenie ich roli.

Wzrastała chęć Polaków do walki w powstaniu. Przybywali ochotnicy z innych zaborów. Sejm musiał podjąć konkretne decyzje w sprawie detronizacji cara. W efekcie decyzja ta rozpoczęła wojnę z Rosją.

8. Inscenizacja improwizowana

Jesteśmy armią polską gotową do wojny. Chcemy walczyć o niepodległość naszej Ojczyzny.

Dotarła do nas piękna pieśń ...

Wszyscy śpiewają, stojąc:

„Oto dziś dzień krwi i chwały,

Oby dniem wskrzeszenia był!

W tęczę Franków orzeł Biały

Patrząc lot swój w niebo wzbił.

Słońcem Lipca podniecany,

Woła do nas z górnych stron:

„Powstań, Polsko, krusz kajdany,

Dziś twój triumf albo zgon”.

Hej. Kto Polak, na bagnety!

Żyj, swobodo, Polsko, żyj!

Takim hasłem cnej podniety,

Trąbo nasza, wrogom grzmij”.

Ten podniosły moment kończy lekcję.